

LÄTI KEEL TAASISESEISVUNUD LÄTIS

Latviešu valoda 15 neatkarības gados. Lingvistiskā situācija, attieksme, procesi, tendences. [Toim.] Māris Baltiņš, Ina Druviete, Andrejs Veisbergs. Rīga: Zinātne, 2007. 591 lk.

Tutvustatavas raamatus „Lāti keel viieteistkümmel iseseisvusaastal. Keelesituatsioon, suhtumine, protsessid, tendentsid” käsitletakse väga põhjalikult Lāti keelelist olukorda ja selle mit-

mesuguseid ilminguid ning antakse ülevaade ka vene keele ja teiste keelte kasutamisest. Samuti iseloomustatakse lühidalt Lāti suuremate rahvusvahemuste olukorda ja hoiakuid.

Lätlased olid aegamööda jäämas vähemusse omaenda kodumaal, sest 1989. aastal oli neid 52% Lāti elanikkonnast, nüüd on see protsent 59. Lätlased on aga ikkagi veel Euroopa kõige väiksema protsentuaalse osakaaluga põhirahvus. Riia elanikest on

praegu lätlasi ainult 42%. Olukord on peaaegu samasugune Läti teisteski suuremates linnades. Tänapäeva Läti on väga mitmekultuuriline maa, mille elanikud tuleb siiski integreerida Läti Vabariiki.

Taasiseseisvumise järel sai läti keelest jälle Läti ainuke riigikeel. Paljudele venelastest oli valitsejatest vähemuseks muutumine psühholoogiliselt raske. See tähendas, et mittelätlastel tuli selgeks õppida läti keel, et tööd ja Läti kodakondsust saada. Selle peale ongi palju raha kulutatud. Tulemused on nooremate puhul olnud üsna head, aga keskealistel ja vanematel venekeelsetel on läti keele õppimisel raskusi olnud. Ka peaaegu 20 aastat pärast taasiseseisvumist on keeleprobleemid Lätis ikka veel teravad.

Teoses on vaadeldud ka läti ja vene keele kasutamist tööol. Tundub, et lätlaste valiksid parema meelega lätikeelse töökoha ja et venekeelsed peaksid olukorraga paremini kohanema. Paistab siiski, et kakskeelsete noorte lisandudes tulevikus olukord muutub.

Raamat on väga selge struktuuriga, lisaks on esitatud palju statistilisi andmeid keeleoskuse, hariduse, vähemuste arvu kohta jne. Teos algab läti keelepoliitika ajaloo ülevaatega, mille järel käsitletakse tänapäeva keele olukorda ja poliitikat, Läti keeleolude muudatusi ja ühiskonna erinevate osade keelelist seisundit ning kooli ja keele seoseid.

Vaadeldakse ka seda, kuidas mõjutab keeleolusid seadusandlus ja eriti tähtsat osa etendavad siin kooli ja haridust puudutavad seadused, sest need määravad, mis keeles Lätis õppetöö toimub ja missuguseid keeli õpetatakse. Lätis muudeti venekeelsed koolid 2004. aastal kakskeelseteks (60% õppeainetest läti keeles).

Teos kaitseb Lätis teostatud keelepoliitikat, mis aga oleks võinud olla tõhusam näiteks läti keele õpetamise osas. Latgales, mis on väga venekeelne maakond, on endiselt raske õppida läti keelt ja seal tuntakse puudust läti keele õpetajatest. Latgale on ka Läti kõige vaesem ja suurima tööpuudusega piirkond, kuid läti keelt oskamata ei ole ka Riiga kolida kuigi soodne. Lätile ei ole selline olukord kasulik, väga palju noori on siirdunud välismaale. Lätis ei ole veel valmis arutlema välistööjõu üle, sest nõukogudeaegse piiramatut migratsiooni tagajärgi on ikka veel tunda. Läti demograafiline olukord on võrdlemisi halb, sest suremus ületab sündimust tublisti, uusi töökäsi võib tulevikus rohkem vaja minna.

Teos annab Läti keeleoludest ja nendega seotud probleemidest selge ja ammendava tervikpildi.

MARJO MELA

Soome keelest tõlkinud
VÄINO KLAUS